

O Plan xeral de normalización da lingua galega. É posible rescatarmos algúns dos seus compromisos seis anos despois?

GREGORIO FERREIRO FENTE

Profesor de ensino secundario e ex-membro da Comisión Técnica do Plan xeral de normalización da lingua galega

Desde unha perspectiva estritamente historiográfica, no recente proceso de normalización da lingua galega existiron dous momentos especialmente importantes. O primeiro tivo lugar a comezos da década dos oitenta, cando se afrontan e resolven no fundamental as cuestións esenciais referidas tanto ao status (oficialización, establecemento dos obxectivos formais en materia de política lingüística etc.) como ao corpus da lingua. Con bo criterio, entendeuse, naquela altura, que o proceso que se estaba a pór en marcha esixía instrumentos xurídicos e ferramentas lingüísticas específicos que eran condición *sine qua non* para o seu éxito, e sobre estes mesmos esteos, chantados hai xa 30 anos, descansou, case invariablemente até hoxe, toda a maquinaria de produción, xestión e intervención lingüística en Galicia.

O segundo gran momento –ou que polo menos estaba chamado a selo– constituíuno a aprobación o 21 de setembro de 2004, no Parlamento de Galicia, do Plan xeral de normalización da lingua galega (en diante, PXNLG). Longamente esperado e reiteradamente demandado, porque se entendía que era a pedra chave dun edificio que permanecía inconcluso, o PXNLG axiña se converteu en centro de atención pública, aínda que moi especialmente para o sector político e mais para todos aqueles grupos e axentes sociais que estaban implicados activamente na normalización da lingua galega. Como se dun *Novo Testamento* se tratase, durante un período de tempo que durou anos non houbo acción governamental de promoción da lingua que non tivese, con razón ou sen ela, a súa xustificación no texto do PXNLG, nin reproche político de signo contrario que deixase de invocalo, víñese ou non ao caso. Curiosamente, resultaron ser as persoas do mundo da sociolingüística e da planificación lingüística as que menos atención lle prestaron, malia que foran as que máis insistentemente apelaran no pasado, argüíndo razóns técnicas e argumentos científicos inapelables, á necesidade

de dotarmos a política lingüística galega desta ferramenta¹. Dito noutras palabras, o texto do PXNLG careceu en todo momento dun indispensable traballo de exexese que axudase a interpretalo no seus xustos termos, o que tería evitado, nalgunha medida, o uso improdutivo de argumentos impropios en que derivou tantas veces o escaso debate público e a abundante lea política que xirou arredor del. É máis, sen necesidade de caermos en ningún tipo de rigorismo, pódese afirmar que nunca houbo un auténtico debate esclarecedor de natureza política, técnica e estratéxica do novo documento, como tampouco nunca se abordou o indispensable labor da súa difusión pública, ao que estaban obrigados, neste caso concreto case de forma exclusiva, os organismos públicos con competencias na materia. Neste sentido, paga a pena traermos aquí, por atinadas, as reflexións que facía o sociolingüista Henrique Monteagudo (2004: 16-17) nun artigo que publicou acerca do PXNLG pouco despois da súa aprobación.

A difusión pública do PXNLG é un elemento crucial para asegurar o consenso social canto aos obxectivos marcados e os esforzos que estes reclaman. É de manual que un amplo, diverso e intenso debate social, en que se debullen os argumentos a prol da normalización da lingua e se tiren á luz os atrancos con que esta bate, constitúe un primeiro paso para pulsar a opinión e ir esclarecendo e diluíndo reservas, dúbidas, preconceitos, malentendidos, resistencias –de todo isto abunda máis da conta no noso país–. Se uns e outros consideran que a sociedade galega non é madura dabondo como para debater sobre o PXNLG, daquela, ¿como podemos agardar que sexa quen a facer o esforzo que se lle esixirá?

E nas liñas finais do artigo, Monteagudo (2004: 17) engadía:

Pero non nos enganemos: a implementación dese Plan, como aconteceu coa Lei de Normalización Lingüística, vai depender substancialmente da mobilización dos sectores máis preocupados polo porvir do idioma, do noso compromiso cotián, da nosa capacidade para facelo chegar á sociedade e do noso esforzo por insuflarlle o pulo necesario, e tamén para vixiar e denunciar, se é o caso, os eventuais incumprimentos. Tarefas todas ás que GRIAL non deixará de prestar o seu modesto contributo. En poucos meses presentaremos na nosa revista un dossier sobre a situación actual do galego e unha análise máis demorada do Plan².

¹ Nunha pescuda bibliográfica non exhaustiva que realicei e na que fun asistido polo persoal do Centro de Documentación Sociolingüística de Galicia, atopei unicamente dúas publicacións con estas características da autoría de Monteagudo (2004) e Rodríguez (2006), este último centrado no sector da educación. Incluíriase tamén nesta categoría, mais só en parte, o artigo de Callón (2004).

² A anunciada análise do PXNLG, até onde eu sei, non chegou a publicarse.

Pois ben, a organización das VII Xornadas Lingua e Usos. Lingua e Sanidade convídame a falar (grazas, amiga Goretti) sobre «os compromisos do Plan xeral de normalización da lingua galega seis anos despois», tema que resulta máis que pertinente neste momento, mais que entraña non poucas dificultades. A fundamental constitúea, en coherencia co que afirmei anteriormente, o feito de que aínda hoxe, despois de seis anos da súa aprobación, están por explicar, debater e solucionar moitas cuestións básicas, que deberan estar xa abordadas e resoltas, pero que nin sequera se iniciaron. Non é a miña intención resolvelas aquí porque sería tarefa imposible. O meu propósito é propiciar un debate, a partir do cal poidamos convir todos e todas en se aínda se poden rescatar do PXNLG, seis anos despois de aprobalo, algúns compromisos. Para isto, vou tentar responder catro preguntas básicas con que encabezo cada unha das epígrafes en que se estrutura este artigo.

1. Era necesario un plan xeral para a lingua galega?

Pode parecer que esta é unha pregunta que nin sequera merece ser formulada, mais, no entanto, é a máis importante de todas. A resposta é, rotundamente, que si, e tres son, cando menos, as razóns para chegarmos a esta conclusión.

1.1. De índole normativa

Desde 1981, ano da aprobación do Estatuto de autonomía de Galicia, até 2002, ano en que se inician os traballos de redacción do PXNLG, varios eran os textos normativos que, de forma máis ou menos explícita, dispoñían a obriga de: *a)* establecer unha política lingüística institucional á que se lle asignaban obxectivos ben concretos e *b)* planificar as intervencións conducentes á consecución deses obxectivos asignados. Para o caso que nos ocupa, unicamente vou citar dous destes textos. En relación coa primeira das disposicións, o Estatuto afirma no artigo 5.3 que:

Os poderes públicos de Galicia garantirán o uso normal e oficial dos dous idiomas e potenciarán o emprego do galego en tódolos planos da vida pública, cultural e informativa, e disporán os medios necesarios para facilita-lo seu coñecemento.

Se a potenciación do emprego do galego en todos os planos da vida pública é, xa que logo, cometido dos poderes públicos de Galicia, correspóndelle concretamente ao Goberno galego a dirección técnica, seguimento e planificación do proceso de normalización da lingua galega, tal e como se indica na Lei de normalización lingüística de 1983, aínda hoxe en vigor:

Art. 22º

O Goberno Galego asumirá a dirección técnica e o seguimento do proceso de normalización da lingua galega, asesorará á Administración e ós particulares e coordinará os servizos encamiñados a conseguir os obxectivos da presente Lei.

Art. 23º

O Goberno Galego establecerá un plan destinado a resalta-la importancia da lingua como patrimonio histórico da comunidade e a poñer de manifesto a responsabilidade e os deberes que esta ten respecto da súa conservación, protección e transmisión.

1.2. De raíz sociolingüística

En 2002 xa había algo máis dun lustro que se fixera público o terceiro e último volume do *Mapa Sociolingüístico de Galicia* (MSG), un estudo cuantitativo de grandes dimensións sobre a situación real da lingua galega que nacera, por decisión da Comisión Coordinadora para a Normalización Lingüística, co obxectivo de servir de fundamento previo á elaboración dun plan de normalización lingüística (Monteagudo / Bouzada, 2002: 66). Entre o avultado número de datos que ofrecía o MSG había dous que supuñan a constatación empírica irrefutable dun problema de substitución lingüística sobre o que, desde había moito tempo, viñan alertando, mediante argumentos que formaran, as máis das veces, a partir da simple observación, aquelas persoas e grupos sociais e políticos máis sensibles e concienciados coa realidade social do galego. Así, aínda que o galego seguía a ser a lingua maioritaria socialmente en termos porcentuais absolutos, a realidade que reflectían os datos do MSG caracterizábase por:

- Existir un forte retroceso da transmisión primaria, como o demostraba o dato maiúsculo de que a diferenza entre galegofalantes e castelanfalantes no arco de 16-25 anos e o de máis de 65 anos era superior a 70 puntos.
- O uso do galego mudaba en función de variantes coma o hábitat de residencia, a idade, o nivel de estudos ou a clase social, isto é, a maior vitalidade do galego quedaba circunscrita primordialmente a aqueles sectores de menor dinamismo e prestixio social.

1.3. Derivadas da natureza social de calquera intervención lingüística

A consideración de base é que todo proxecto con vocación de éxito esixe unha planificación previa que preceda a toda acción, máxime se se tratar dun proxecto de natureza social, como ocorre nos chamados procesos de normalización lingüística, nos cales as accións que se poñen en marcha, maioritariamente por parte de institucións gobernamentais, teñen por finalidade modificar os usos lingüísticos nunha sociedade. Era obvio que, en 2002, esa finalidade non supuña, en si mesma, unha novidade. De feito, xa se levaban máis de 20 anos tomando decisións, destinando abundantes recursos económicos e implementando accións con ese obxectivo, mais o problema parecía radicar en que se carecía dunha política lingüística planificada e, moito menos, dunha política lingüística global (xeral, con incidencia en todos os sectores da sociedade), fose planificada ou non³.

En efecto, se por algo se caracterizara a intervención lingüística governamental desenvolvida en Galicia até ese momento era polo seu carácter improvisado, improvisación que, sostida no tempo, derivara, xa daquela, en que todo o proceso mostrase como trazos definitorios os seguintes:

- A parcialidade. As accións circunscribíranse case na súa totalidade a dous ou tres sectores: o ensino non universitario, a Administración autonómica e local, e, xa en moita menor medida, os medios de comunicación. Outros ámbitos, algúns tan importantes como o económico, permaneceran practicamente incultos. Non debe pasar desapercibida a coincidencia existente entre os sectores sobre os que se viñera actuando e os que a Lei de normalización lingüística determinara como merecentes dunha especial atención.
- A rutina. Todo acto de planificación esixe unha certa dose de imaxinación e, na ausencia desta, desembócase na rutina. A pouco que nos deteñamos na análise das accións implementadas durante este período de tempo caeremos deseguida na conta de que eran unha repetición de si mesmas: do mesmo xeito que naceran dun arranque intuitivo e improvisado, sucedíanse, edición tras edición, sen que

³ Para fundamentar estas reflexións, tomo como referencia as definicións que se dan de planificación lingüística como «todo aquilo que ten que ver, a un tempo, cos termos *planificación, linguaxe e sociedade*» (Falcón 2000: 415), e como «o esforzo consciente desenvolvido para influír na conduta das persoas respecto da adquisición, da estrutura ou da asignación funcional dos seus códigos lingüísticos» (Fernández, 2007: 21). Neste sentido, as afirmacións que fago non entran en contradición coa definición segundo a cal política lingüística sería a planificación lingüística governamental.

houbera a necesaria parada avaliativa que precisase os logros conseguidos. Esta avaliación estaría destinada á retroalimentación da mesma acción no futuro ou a establecer a non idoneidade da súa continuidade etc.

- A dispersión. Outra das consecuencias de toda intervención non planificada é que as accións se implementan diseminadamente e posúen un carácter autista. Isto é así porque no seu arranque, deseño e execución non se parte de directrices estratéxicas en que alicerzalas (fortalezas e oportunidades que cómpre aproveitar), nin se procuran sinerxías que lles dean un efecto multiplicador.

2. Que é e que non é un plan xeral de normalización lingüística?

Unha definición holística posible sería a que segue:

Un plan lingüístico é un documento, comunmente gubernativo, en que, a partir dun coñecemento certo e empírico da realidade sociolingüística sobre a que se pretende actuar, se establecen, de xeito programado, as directrices estratéxicas, os obxectivos xerais e específicos, e as medidas concretas (con indicación dos procedementos de execución e avaliación), de aplicación nun período pechado de tempo, encamiñados a modificaren os usos lingüísticos nunha sociedade; será un plan sectorial se pretende actuar nun sector ou ámbito concreto da sociedade, mentres que será un plan xeral se a súa finalidade é incidir na totalidade dos ámbitos en que se estrutura esa sociedade.

Nesta definición non se encerran a totalidade das características e premisas que debe observar un plan de intervención lingüística, aínda que son as máis comúns nos chamados plans por obxectivos. Cando se iniciaron os traballos para a elaboración do PXNLG, existían dous precedentes planificadores referencial e xeograficamente próximos, e cada un deles obedecía a unha tipoloxía ben distinta. En Galicia decidiuse tomar como modelo o plan catalán⁴ e desbotouse o vasco⁵, o cal se distanciaba notablemente das esixencias contidas na definición que propuxen.

Con independencia de se o PXNLG cumpre ou non a totalidade das premisas contidas nesta definición –cuestión á que me referirei brevemente máis abaixo–, paréceme oportuno destacar sen demora algo cuxa pertinencia vén dada polo caso galego. Un

⁴ *Plan general de normalització lingüística* (1995).

⁵ *Eukara biziberritzeko plan nagusia (Plan xeral de promoción do uso do éuscaro)* (1999).

plan de normalización lingüística, aínda que sexa un documento gubernativo e aínda que fosen ratificadas nun parlamento a súa aceptación e mais a súa validez formal e funcional, non constitúe un texto legislativo nin normativo. En sentido estrito, trátase dun plan de traballo que un determinado goberno lle propón á cidadanía alegando razóns de necesidade, para cuxa mellor execución decide contar co maior grao de consenso social e político posible. Neste sentido –só neste sentido– non se diferencia, *mutatis mutandis*, dun hipotético plan de estradas ou de telecomunicacións. Así que, se máis tarde ese goberno –ou outro posterior que manifeste asumilo– decide non levalo a cabo, non incorrerá en ilegalidade ningunha ou falta de suxeición á norma; simplemente, estará a recuar na decisión que antes tomara. A consecuencia primeira de tal trasacordo é ben obvia: a realidade que se decidira transformar permanecerá como estaba.

3. Cales son as fortalezas e as fraquezas do PXNLG?

Sen ánimo de ser exhaustivo, establezo en tres as fortalezas e noutras tantas as fraquezas do PXNLG.

3.1. Fortalezas

- O espírito que o inspirou. Este aparece claramente expresado na «Presentación», e supuxo un cambio no enfoque e na análise da cuestión. O cambio afecta, en primeiro lugar, a como se enfoca o «problema» das linguas en Galicia. Até daquela, na percepción da situación de contacto entre o galego e o castelán semellaban concibirse dous problemas diferentes, encontrados e irreconciliables. Para un sector da sociedade, o problema situábase, case exclusivamente, no feito dramático de que o galego estaba sufrindo un proceso de substitución lingüística que parecía irreversible, mentres que para o outro sector da sociedade en pugna o problema localizábase, unicamente, nas políticas lingüísticas activas de promoción do galego e nos custos e esixencias que delas se derivaban. O PXNLG tenta conciliar ambos os enfoques ou tesituras nun único «problema», partindo dunha declaración de principios que fica exposta en aseveracións do tipo «ninguén pretende dificultar a vida de quen en Galicia fale castelán, senón só protexer a quen fala galego, estimular a que o falen cantos o saben falar e cantos outros queiran aprendelo» (p. 11). Outro cambio que introduce o PXNLG é o que ten que ver co enfoque do futuro da lingua galega, que se xulga optimista, malia existiren dificultades e estas non seren nin poucas nin pequenas. Para chegar a tal conclusión pártese de que, nunha análise rigorosa

da situación, se constatan tamén datos que revelan fortalezas que as interpretacións vitimistas adoitan obviar. Esta mudanza de perspectiva debe levar implícito un cambio de estratexia, porque, como tamén se di na «Presentación», «se a cotío predicamos a debilidade da lingua, o que o cidadán medio percibirá é que el debe apostar por outra lingua de máis claro futuro» (p. 6).

- O proceso de elaboración foi aberto, dinámico e participativo. Durante a primeira fase, en que se deseñaron as liñas mestras de todo o proceso e mais da estrutura que habería de ter o documento, a comisión técnica envioulle unha carta-cuestionario a 959 destinatarios e realizou 26 entrevistas persoais co fin de testar a documentación até entón redactada e saber o parecer de especialistas, representantes de organizacións etc. Na fase segunda, o peso da tarefa recaeu, esencialmente, nas 65 persoas (das que tres foran designadas por cada un dos partidos políticos con representación no Parlamento de Galicia) que participaron nos oito grupos de traballo aos que se lles asignara a responsabilidade de seleccionaren, definiren e propoñerlles á comisión técnica un inventario de obxectivos específicos e de medidas para cada un dos sete sectores verticais e, dentro deles, para as 30 áreas en que se estruturara o proxecto. Finalmente, na terceira e última fase, a comisión técnica redactaría o primeiro borrador do PXNLG a partir dos informes das diferentes comisións sectoriais. A totalidade das medidas que propuxeran as comisións sectoriais acabarían sendo incorporadas ao texto definitivo do PXNLG, agás unha pertencente ao ámbito da educación que se desestimou porque os servizos xurídicos da Xunta de Galicia, nun informe redactado *ad hoc*, manifestaran certas dúbidas acerca da súa legalidade.
- O consenso político que o amparou. A súa aprobación por unanimidade no Parlamento de Galicia outorgoulle unha fortaleza que quedou demostrada co paso do tempo. De non ser así, hoxe, cando transcorreron máis de seis anos desde a súa aprobación, non nos estaríamos a preguntar se aínda resulta posible rescatar del algúns compromisos, nin moito menos se tería convertido, de facérmolles caso ás manifestacións públicas expresadas por algúns dos seus máis altos representantes, no marco de referencia en materia lingüística dos dous gobernos de diferente signo político que sucederon a aquel que decidiu redactalo.

3.2. Fraquezas

- A responsabilidade máxima e case única da súa implementación recae sobre a Administración autonómica. Resulta, polo tanto, demasiado institucionalista. É certo que a decisión de executalo é estritamente política, mais, en boa lóxica, as accións deben apoiarse, en maior ou menor medida, sobre os grupos sociais obxecto da intervención, os cales non deben ser considerados meros suxeitos pacientes. Ademais, debe terse en conta que os individuos participamos diariamente na sociedade, en gran número de ocasións, a través de actos que quedan fóra da intervención pública.
- Recolle un número excesivo de medidas de actuación: 445. Debérase seleccionar, a partir de criterios de prelación ben definidos, un número moito máis reducido de medidas, nunca superior a 100. Son múltiples as razóns que me levan a facer esta afirmación, e non é a menor delas que as posibilidades de derivar nunha sensación de fracaso son directamente proporcionais á extensión do campo de acción que se quere abordar, con independencia do grao de consecución de logros reais e constatables que se alcanzar. Naquela altura, debérase ter moi en conta este factor, pois tal sensación de fracaso estaba xa instalada antes da aprobación do PXNLG en non poucos daqueles sectores da cidadanía para os que as políticas lingüísticas anteriores non cumpriran as súas expectativas.
- Non cumpre algunhas das premisas clave que esixe unha planificación programada, como pode ser a ausencia de calquera indicación sobre os procedementos de implementación, as fases de execución (periodización) e o modo de avaliación das medidas. Así mesmo, carece –careceuno sempre– de asignación orzamentaria específica.

4. É posible rescatarmos algúns dos compromisos do PXNLG seis anos despois da súa aprobación?

Actualmente ningún pon en dúbida que a humanidade posúe coñecementos científicos e medios técnicos abondos como para pousar o pé na lúa, nin sequera aquelas persoas que, aínda hoxe, están convencidas de que o paseo que deu Neil Amstrong pola superficie lunar en 1969 foi unha montaxe do xenial Stanley Kubrick. Viaxar á lúa trátase, en efecto, dunha empresa factible, pero que, de planearse, como ocorre con outros moitos proxectos astronáuticos que están neste momento en marcha, esixiría a asunción de custos tan avultados que obrigaría aos gobernos democráticos que par-

ticiparan nela a lle dedicaren non pequenos esforzos e nada desdeñables cantidades de diñeiro para persuadir a cidadanía da necesidade e dos beneficios sociais de tal iniciativa; isto é, para a convencer –recta ou arteiramente– de que a cousa tamén vai con ela.

Con frecuencia dá a sensación de que, en Galicia, as persoas responsables de lexislaren ou de programaren políticas, do tipo que for, o fixeron, en múltiples ocasións, sen reflexionaren antes acerca dos custos e as esixencias que ían supor a aplicación das leis aprobadas ou a execución das políticas destinadas a transformaren a realidade física ou social do país. E, neste sentido, o ámbito da política lingüística non foi unha excepción, de tal xeito que, unha vez que quedaron establecidos os seus obxectivos formais, hai case 30 anos, para algún sector político a lúa estaba doadamente ao alcance da man sen máis recurso que un simple globo aerostático, como seica fixo no seu día o barón Münchhausen, e para algún outro sector o transbordador espacial estaba disposto xa na lanzadeira *ipso facto, porque si, porque me gusta, porque me peta e quero e dáme a gana etc.*

Non entraban dentro dos propósitos do PXNLG alcanzar a lúa. A súa meta non consistiu nunca en darlle a volta, coma a un calcetín, á realidade sociolingüística do país no prazo –poñamos por caso– dunha década, senón en iniciar un novo xeito de entender e de facer política lingüística en Galicia non só máis acorde cos obxectivos que, por lei, ficaran establecidos nos anos oitenta, senón tamén máis realista e sincera en relación coas esixencias (técnicas, procedementais, estratéxicas etc.) e cos custos (entre outros, os políticos) que toda acción de intervención lingüística comporta necesariamente.

Con todo, ao PXNLG pódenselle apoñer certas carencias técnicas no deseño das medidas, porque se preferiu que o proceso de selección e proposta destas ficase nas mans de cidadáns e cidadás que, aínda que, maioritariamente, nada ou pouco sabían de sociolingüística ou de planificación lingüística, ían ser, á súa vez, os seus recipiendarios. Cando nunha sociedade, tal como ocorre na nosa, non existe unha única comunidade de intereses nin de perspectivas, cómpre apelar ao recurso da participación. As medidas programadas son, polo tanto, a obra de cidadáns e cidadás a quen se lles deu a oportunidade de soñaren e proxectaren unha outra Galicia en termos lingüísticos.

En definitiva, do PXNLG é posible rescatarmos, aínda seis anos despois da súa aprobación, compromisos moi valiosos. É así porque posúe virtudes que aínda resultan operativas e porque as razóns, unha a unha, que motivaron a súa redacción permanecen, desgraciadamente, vivas.

5. Referencias bibliográficas

Callón Torres, C. M. (2004): «Galiza: Lingua e política. Crónica da alarma», *Tempos Novos*, 91: 68-72.

Falcón, X. (2000): «Planificación lingüística», en Ramallo, F. / Rei-Doval, G. / Rodríguez Yáñez, X. P. (eds.): *Manual de ciencias da linguaxe*: 411-442 (Vigo: Xerais).

Fernández Paz, A. / Lorenzo Suárez, A. M. / Ramallo, F. (2007): *A planificación lingüística nos centros educativos* (Santiago de Compostela: Xunta de Galicia).

Monteagudo, H. / Bouzada Fernández, X. M. (coords.) (2002): *O proceso de normalización do idioma galego (1980-2000). Volume I. Política lingüística: análise e perspectivas* (Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega).

Monteagudo, H. (2004): «Plan Xeral de Normalización da Lingua Galega: do bilingüismo harmónico á oferta positiva», *Grial*, 164: 12-17.

Real Academia Galega (ed.) (1995): *Usos lingüísticos en Galicia. Compendio do II volume do Mapa Sociolingüístico de Galicia* (A Coruña: Real Academia Galega).

Rodríguez Neira, Modesto A. (2006): «A normalización do galego no ensino segundo o PXNLG», en Cid Fernández, X. M. (coord.): *Repensar a educación e a sociedade: realidades e desafíos: homenaxe ó profesorado xubilado nos cinco anos de Facultade de Educación (Isaac A. Estravís, Mª Carmen Gil, Pilar Gilpérez, Purificación Iglesias, Luís R. Míguez)*: 283-294 (Vigo: Universidade de Vigo).

Xunta de Galicia (2004): *Plan xeral de normalización da lingua galega* (Santiago de Compostela: Xunta de Galicia).